

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över Domstolsverkets promemoria Några processrättsliga reformer i allmän domstol

(Ju 2023/01245)

Inledning

Högsta domstolen har beretts tillfälle att lämna synpunkter på den rubricerade promemorian.

Remissynpunkterna begränsas till det av förslagen som har en mer direkt anknytning till Högsta domstolens verksamhet.

Ansökningsavgift för särskilda rättsmedel

Högsta domstolen instämmer i att handläggningen av ansökningar om resning och klagan över domvilla är mycket resurskrävande. Detta innebär för Högsta domstolens del att mindre tid kan läggas på domstolens huvuduppgift som är att skapa prejudikat. Högsta domstolen välkomnar därför att frågan tagits upp av arbetsgruppen och ser positivt på att det övervägs åtgärder som skulle kunna bidra till att mindre tid behöver läggas på hanteringen av ansökningar om resning och klagan över domvilla så att mer tid frigörs för arbetet med prejudikatverksamheten. Sådana åtgärder måste samtidigt vara väl avvägda för att inte begränsa rätten till extraordinär prövning på ett sätt som inte är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt.

Att införa en ansökningsavgift för en ansökan om ett extraordinärt rättsmedel väcker i grunden vissa principiella frågor. Som anges i promemorian kan de extraordinära rättsmedlen beskrivas som ett kontrollsystem för den dömande verksamheten. Att även avgöranden som fått laga kraft ska kunna angripas brukar också motiveras med att det skulle vara stötande för rättskänslan och kunna försvaga tilltron till rättssystemet att upprätthålla avgöranden som framstår som uppenbart oriktiga eller som har tillkommit efter en process där väsentliga rättssäkerhetsgarantier har åsidosatts.

I promemorian förs inte några längre resonemang om principiella frågor. Det finns skäl att utveckla dessa resonemang i den fortsatta beredningen.

Högsta domstolen konstaterar dock att det i såväl Danmark som Finland, där de aktuella frågorna också prövas i domstol, tas ut en avgift. Den ansökningsavgift som arbetsgruppen föreslår får betecknas som måttlig till storleken. Den ska vidare återbetalas om ansökan leder till framgång. Mot denna bakgrund anser Högsta domstolen att förslaget är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt och att det bör genomföras för att främja att domstolen kan använda mer resurser till sin huvuduppgift.

Det måste vara möjligt att avvisa en ansökan om resning eller klagan över domvilla om ansökningsavgiften inte betalas. I promemorian föreslås inte någon särskild lagregel som tar sikte på den bristen. Lagstöd för att avvisa ansökningar om resning som är bristfälliga i andra avseenden finns i 58 kap. 6 § rättegångsbalken, medan det beträffande klagan över domvilla finns en hänvisning till bl.a. 56 kap. i 59 kap. 3 §. Det kan jämföras med bestämmelserna om kompletteringsföreläggande om ansökningsavgift och om avvisning när föreläggandet inte följs i 42 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken samt i 9 och 10 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden.

I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör det övervägas om redan existerande lagregler utgör tillräckligt lagstöd för att avvisa en ansökan om resning eller klagan över domvilla i de fall ansökningsavgiften inte betalas. Om lagregler bedöms behövas skulle de kunna utformas på sätt som anges i bilaga 1 till detta yttrande.

För Högsta domstolen

Anders Eka

I handläggningen har deltagit justitierådet och ordföranden Anders Eka, justitieråden Gudmund Toijer, Agneta Bäcklund, Svante O. Johansson, Dag Mattsson, Stefan Johansson, Petter Asp, Malin Bonthron, Eric M. Runesson, Cecilia Renfors (referent), Johan Danelius, Jonas Malmberg, Christine Lager och Margareta Brattström samt kanslichefen Jens Wieslander.

Justitieråden Svante O. Johansson, Dag Mattsson, Petter Asp och Cecilia Renfors har reserverat sig, se bilaga 2.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Margareta Sandén.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 59 kap. 5 och 7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 58 kap. 5 a § och 59 kap. 2 a §, av följande lydelse.

58 kap.

5 a §

Om föreskriven avgift inte har betalats, ska sökanden föreläggas att betala. Följer sökanden inte ett sådant föreläggande, ska resningsansökan avvisas.

59 kap.

2 a §

Om föreskriven avgift inte har betalats, ska klaganden föreläggas att betala. Följer klaganden inte ett sådant föreläggande, ska klagan över domvilla avvisas.

5 §

<p>Om ett avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha överklagats hos tingsrätt eller hovrätt, får klagan över domvilla i ärendet göras skriftligen hos hovrätten.</p> <p>I fråga om klagan enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.</p>	<p>Om ett avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha överklagats hos tingsrätt eller hovrätt, får klagan över domvilla i ärendet göras skriftligen hos hovrätten.</p> <p>I fråga om klagan enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket, 2 a och 3 §§.</p>
---	---

7 §

<p>Den som vill klaga på strafföreläggande skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.</p> <p>Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet inte avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom</p>	<p>Den som vill klaga på strafföreläggande skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.</p> <p>Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet inte avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom</p>
---	---

<p>räknas tiden från prøvotidens början. I fråga om handläggningen skall 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.</p>	<p>räknas tiden från prøvotidens början. I fråga om handläggningen skall 2 a § samt 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.</p>
---	--

Reservation avseende remissyttrande över Domstolsverkets promemoria Några processrättsliga reformer i allmän domstol

(Ju 2023/01245)

Justitieråden Svante O. Johansson, Dag Mattsson, Petter Asp och Cecilia Renfors, referent, reserverar sig enligt följande.

Vi instämmer i att handläggningen av ”ogrundade”, omfattande och återkommande ansökningar om resning och klagan över domvilla kan vara resurskrävande, även om det kan diskuteras hur stort detta problem egentligen är och i vad mån en ansökningsavgift verkligen skulle minska domstolarnas arbetsbörda. Vi är i grunden positivt inställda till att åtgärder som kan göra handläggningen mindre resurskrävande övervägs.

Förslaget om att införa en avgift för en ansökan om ett extraordinärt rättsmedel väcker emellertid för rättssystemet grundläggande och principiella frågor. De extraordinära rättsmedlen är ett nödvändigt kontrollsystem för den dömande verksamheten. Det är fråga om institut som utgör en del av rättsordningens skydd för enskilda och instituten är viktiga för allmänhetens tilltro till rättssystemet.

Detta måste enligt vår mening ha väsentlig betydelse för frågan om det är lämpligt att införa en avgift för ansökningar om resning och klagan över domvilla. Det kan ifrågasättas om tillgången till en rättssäkerhetskontroll av detta slag ska vara beroende av om den enskilde kan eller anser sig ha råd att betala för det. Enbart effektivitetshänsyn får inte vara avgörande.

Mot denna bakgrund bör varje åtgärd för att begränsa tillgången till dessa extraordinära rättsmedel vara väl underbyggd och förankrad och utformad så att den uppnår det avsedda syftet, men inte går längre än så. Det säger sig självt – och det är ju också syftet med förslaget – att en ansökningsavgift i praktiken kan komma att hindra tillgången till dessa rättsmedel, och då träffa även sådana fall som inte kan anses som ”ogrundade”. Att det ska finnas en rätt till återbetalning vid bifall framstår som självklart, men en rätt till återbetalning i efterhand påverkar inte den enskildes möjlighet att betala avgiften för att få ansökan prövad.

Resonemangen i promemorian om de principiella frågor som ett avgiftsbeläggande av tillgången till extraordinära rättsmedel väcker är ytterst kortfattade. Vi noterar också att det i promemorian nämns att den som beviljas rättshjälp inte behöver betala någon avgift och att en erlagd avgift ska återbetalas om rättshjälp beviljas. Med hänsyn till de förutsättningar som gäller för rättshjälp torde sådan dock sällan bli aktuell.

Enligt vår mening krävs det en väsentligt bredare och mer ingående analys. I denna bör övervägas andra lösningar som skulle kunna leda till att handläggningen blir mindre resurskrävande. Det skulle exempelvis kunna handla om krav på hur en ansökan ska utformas för att en prövning i sak ska göras eller om en ordning där i vart fall förstagsångsansökningar undantas från kravet på avgift. Det bör också ingå att ta ställning till en motsvarande

ordning för förvaltningsdomstolarnas del. Det blir inkonsekvent om en resningsansökan är avgiftsbelagd i det ena domstolsslaget men inte i det andra.

En jämförelse med regleringen i andra nordiska länder är givetvis värdefull. En sådan bör innefatta såväl hur avgiftssystemet ser ut som hur den materiella regleringen av de extraordinära rättsmedlen är utformad.

Till detta ska läggas att det i den remitterade promemorian saknas förslag på erforderliga lagändringar och överväganden kring handläggningsfrågor.

På grund av det anförda kan vi inte tillstyrka att förslaget genomförs på nuvarande underlag.